

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Riikka Viitasalo

Toimeentulotuki lapsen oikeuksien viimesijaisena turvaajana

Lainsäädännön riittävyyden arviointi lapsen perusoikeuksien näkökulmasta

Johtamisen akateeminen yksikkö
Julkisoikeus
Hallintotieteiden kandidaatti

Vaasa 2026

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Riikka Viitasalo		
Tutkielman nimi:	Toimeentulotuki lapsen oikeuksien viimesijaisena turvaajana: Lainsäädännön riittävyyden arviointi lapsen perusoikeuksien näkökulmasta		
Tutkinto:	Hallintotieteiden kandidaatti		
Opintosuunta:	Julkisoikeus		
Työn ohjaaja:	Joonas Widlund		
Valmistumisvuosi:	2026	Sivumäärä:	33

TIIVISTELMÄ:

Tässä tutkielmassa tarkastellaan lasten oikeutta riittävään toimeentuloon. Lapsiperheköyhyys on moninainen lasten hyvinvointiin vaikuttava ilmiö, joka voi kaventaa lasten perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräistä toteutumista. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka riittävää voimassa oleva toimeentulotukilainsäädäntö on turvaamaan lapsen oikeuden välttämättömään toimeentuloon. Perustuslain 19 §:n mukaan jokaisella on oikeus välttämättömään toimeentuloon. Saman pykälän mukaan julkisen vallan on tuettava lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Riittävyyttä voidaan mitata monella mittarilla ja tässä tutkimuksessa hyödynnetään lasten oikeuksien sopimuksen neljää yleisperiaatetta. Tutkimuksessa tarkastellaan lainopillisesti toimeentulotukilainsäädäntöä, kirjallisuutta sekä oikeuskäytäntöä ja arvioidaan niiden perusteella lapsen perusoikeuden turvaamisen kannalta toimeentulotukilainsäädännön riittävyyttä suhteessa lasten oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteisiin.

Tutkielman tulokset osoittavat, että lapset huomioidaan oikeuskäytännössä sekä lainsäädännössä kasvavassa määrin. Vaikka toimeentulotukilainsäädännössä on huomioitu lasten etu ja oikeuksia, tarkastelu paljastaa puutteita riittävyyden kannalta. Keskeisimpänä puutteena voidaan nostaa esiin yhteisvaikutusten arvioinnin puute lainvalmistelutöissä, mikä jättää tosiasialliset vaikutukset lasten oikeuksien kannalta huomioimatta. Tutkielma tuo esiin puutteita myös siinä, miten lapsivaikutusten arvioinnin tuloksia hyödynnetään päätöksenteossa ja lainvalmistelussa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että lapsi- ja yhteisvaikutusten arvioinnin velvoittava huomiointi lainvalmistelussa on keskeistä, jotta toimeentulotukilainsäädäntö turvaisi lasten oikeudet mahdollisimman riittävällä ja lasten oikeuksien sopimuksen edellyttämällä tavalla.

AVAINSANAT: toimeentulotuki, lapsen oikeudet, sosiaaliturva, perusoikeudet, toimeentulotukilaki

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Lapsen oikeus riittävään toimeentuloon	8
2.1	Lapsen oikeudet	8
2.2	Lapsiperheköyhyys perus- ja ihmisoikeushaasteena	10
2.3	Toimeentulotuki lapsen oikeuksien näkökulmasta	11
2.4	Riittävä toimeentulo lapsen oikeuksien näkökulmasta	12
3	Toimeentulotukilainsäädännön riittävyys	14
3.1	Toimeentulotukilainsäädännön sisältö	14
3.1.1	Perhepoliittiset etuudet toimeentuloturvajärjestelmässä	14
3.1.2	Toimeentulotuen määräytyminen	15
3.2	Riittävyyden arviointi	16
3.2.1	Syrjimättömyys	16
3.2.2	Lapsen etu	19
3.2.3	Kehitysoikeus	21
3.2.4	Oikeus tulla kuulluksi	22
4	Johtopäätökset	26
	Lähteet	29

Lyhenteet

AOA	Eduskunnan apulaisoikeusasiamies
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
LAVA	Lapsivaikutusten arviointi
LHL	Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983
LOK	Lasten oikeuksien komitea
LOS	Lasten oikeuksien sopimus
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto
PL	Perustuslaki 731/1999
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
TTTukiL	Laki toimeentulotuesta 1412/1997
vp	Valtiopäivät
YK	Yhdistyneet kansakunnat
YVL	Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

1 Johdanto

Toimeentulotuki on sosiaaliavustuksiin kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jolla turvataan henkilön ja perheen vähimmäisturva, sekä Suomen perustuslain (731/1999, myöhemmin PL) 19 §:n mukainen oikeus välttämättömään toimeentuloon. Suomessa lapsiperheistä toimeentulotukea vuonna 2024 sai 8,4 prosenttia, mikä vastaa 46 120 perhettä¹. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneita perheistä oli 2,6 prosenttia eli 14 402 perhettä². Toimeentulotuki on tiiviisti yhteydessä perustuslain 19.1 §:ssä turvattuun oikeuteen välttämättömästä toimeentulosta ja huolenpidosta³.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on todennut, ettei Suomen perusturvan taso täytä Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa asetettuja vaatimuksia⁴. YK:n lasten oikeuksien komitea on loppupäätelmässään Suomelle kehottanut välttämään sosiaaliturvatuksiin kohdistuvia leikkauksia, jotka vaikuttaisivat köyhyys- ja syrjäytymisriskissä oleviin lapsiin⁵. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies puolestaan on nostanut esiin Orpon hallitusohjelmaan sisältyneitä sosiaaliturvan heikennyksiä, jotka ovat heikentäneet erityisesti lapsiperheiden toimeentuloa⁶. Kannanottojen perusteella voidaan tehdä huomio siitä, että Suomen sosiaaliturvajärjestelmän kehityssuunta on herättänyt huolta niin kansainvälisissä kuin kansallisissa valvontaelimissä lapsiperheiden toimeentulosta.

Tutkielman tavoitteena on vastata kysymykseen siitä, kuinka riittävää toimeentulotukilainsäädäntö on turvaamaan lapsen oikeuden välttämättömään toimeentuloon. Tutkimuksen tarkastelukulma on oikeudellinen. Tutkimuksessa käytetty metodi on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen. Lainopille tyypilliseen tapaan pyrkimyksenä on selvittää oikeussääntöjen sisältöä, punnita oikeusperiaatteita sekä systematisoida oikeussääntöjä

¹ Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2025, ind. 423.

² Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2025, ind. 5097.

³ Nykänen ym., 2020, s. 266.

⁴ Munkkila ym., 2022, s. 194.

⁵ Committee on the Rights of the Child, 2023, kohta 35a.

⁶ EOAK/2990/2025.

*de lege lata*⁷. Lainsäädännön riittävyyden tarkastelemisen tulkintaperiaatteina tutkimuksessa hyödynnetään lasten oikeuksien sopimukseen sisältyviä yleisperiaatteita, jotka vastaavat sisällöltään Suomen perustuslaissa turvattuja perusoikeuksia.

Oikeudenaloilla tarkasteltuna tämä tutkielma sijoittuu sosiaalioikeuden alaan sekä perus- ja ihmisoikeuksien tarkastelun myötä valtiosääntöoikeuden alaan. Lisäksi tutkielma sivuaa perheoikeutta vanhempien elatusvastuun tarkastelun myötä. Tutkimuksessa tarkastellaan lapsiperheitä yleisellä tasolla ja rajauksen ulkopuolelle jäävät perhemuotoihin liittyvien erityiskysymysten oikeudelliset vaikutukset. Toimeentulotukea tarkastellaan tutkielmassa pääosin perustoimeentulotuen osalta.

Tutkielmassa hyödynnetään lainopillisen analyysin tukena tutkimustuloksia sekä kirjallisuutta oikeustieteiden sekä valtio- ja yhteiskuntatieteiden aloilta. Samalla aikajänteellä 1990-luvulta alkaen, kun lasten oikeudet ovat vähitellen juurtuneet osaksi suomalaista oikeusjärjestelmää, myös yhteiskunta ja yhteiskunnalliset ilmiöt ovat kiinnittyneet osaksi oikeutta Suomessa⁸. Monitieteellisen tutkimuksen sekä kirjallisuuden hyödyntäminen on tutkielman yhteiskunnallisen kontekstin, lapsiköyhyyden, kannalta mielekästä. Oikeustieteellisissä puheenvuoroissa on esitetty, että yhteiskunnan ja yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittely oikeustieteen piirissä saa aikaan laadukkaampaa oikeustieteellistä tiedettä⁹.

Tässä lainopillisessa tutkielmassa tarkastellaan lasten oikeuksia lapsi- ja lapsiperheköyhyyden konteksteissa, jotta tutkimuskysymyksen kannalta saavutetaan mielekkäitä johtopäätöksiä. Oikeuden sisältöön vaikuttavat erityisesti poliittisten ja taloudellisten järjestelmien muutokset, jotka tapahtuvat useasti nopealla tahdilla ja luovat näin oikeudelle tarpeen jäsentää yhteiskuntatodellisuutta, jossa se toimii¹⁰. Lisäksi lasten oikeudet eivät ainoastaan koske sääntöjä ja lainsäädäntöä, vaan myös rakenteita, suhteita ja

⁷ Kolehmainen, 2016, s. 114.

⁸ Kari, 2012, s. 120.

⁹ Kari, 2012, s. 131.

¹⁰ Kari, 2012, s. 122.

prosesseja¹¹. Edellä mainitut seikat huomioon ottaen on siis perusteltua tarkastella myös vallitsevaa yhteiskuntatodellisuutta lasten ja lapsiperheiden kannalta silloin, kun tarkastelu kohdistuu lasten oikeuksiin.

Tutkielman ensimmäinen pääluke käsittelee lapsen oikeutta riittävään toimeentuloon. Ensimmäisen pääluvun alaluvut määrittelevät käsitteellisesti lapsen oikeudet, toimeentulotuen sekä riittävyyden tarkastelussa hyödynnettävät yleisperiaatteet.

Toinen pääluke käsittelee toimeentulotukilainsäädännön sisältöä lapsiperheiden ja lasten näkökulmasta sekä arvioi sen riittävyyttä lasten oikeuksien näkökulmasta. Johtopäätökset kokoavat yhteen tutkielmassa tehdyt havainnot sekä analyysin toimeentulotukilainsäädännöstä.

¹¹ Reynaert ym., 2015, s. 5.

2 Lapsen oikeus riittävään toimeentuloon

2.1 Lapsen oikeudet

Lasten oikeuksien lainsäädännöllinen perusta rakentuu sekä kansallisesta että kansainvälisestä sääntelystä. Kansallisesti lapsen asemasta säädetään Suomen perustuslaissa sekä laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983, jäljempänä lastenhuoltolaki). Kansainvälisesti keskeisiä oikeuslähteitä ovat Euroopan ihmisoikeussopimus (SopS 18/1990) sekä Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991, LOS).

Lapsen oikeudet ovat kehittyneet merkittävästi historian aikana ja jo vuonna 1959 YK:n julkaisemassa lapsen oikeuksien julistuksessa lapsi alettiin nähdä yhä enemmän oikeuksien subjektina, mikä ilmensi pyrkimystä kehittää sosiaalista tasa-arvoa lasten ja aikuisten välillä¹². Vuoden 1959 lapsen oikeuksien julistus kehittyi yleissopimukseksi, kun YK:n yleiskokous hyväksyi YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen pitkän valmistelutyön tuloksena vuonna 1989. Suomessa lasten oikeuksien sopimus ratifioitiin 20.7.1991. Yleissopimuksella on suuri merkitys niin Suomessa kuin muissakin maissa, jotka ovat ratifioineet sen, sillä sopimus perustaa vaatimuksen kiinnittää huomiota lasten oikeuksiin yleissopimuksen tekstiin, jota on pidettävä viitekehyksenä kaikelle lainsäädännölle¹³.

Lapsen oikeuksien sopimuksella on ollut merkittävä vaikutus käsitykseen lapsen oikeudellisesta asemasta¹⁴. Sopimus vahvistaa lapsen yksilöllisen aseman ihmisoikeuksien haltijana ja korostaa, ettei lapsi ole vanhempiansa omaisuutta tai pelkästään suojelun ja huolenpidon kohde¹⁵. Lapsi on sopimuksen perusteella oikeuksien subjekti, jolla on omat ja itsenäiset oikeutensa suhteessa huoltajiinsa sekä julkiseen valtaan. Yleisellä tasolla

¹² Reynaert & Roose, 2015, s. 97.

¹³ Vanobbergen, 2015, s. 60.

¹⁴ Hakalehto-Wainio, 2011, s. 510.

¹⁵ CRC/C/GC/8, 2006, kohta 47.

ihmisoikeuksien sekä lasten oikeuksien välinen suhde on kuitenkin jännitteinen, mikä on niin käsitteellisesti kuin käytännössä johtanut käsitteiden erkaantumiseen¹⁶. Jännite ilmenee usein lasten oikeuksien ja aikuisten ihmisoikeuksien välillä, joista jälkimmäisissä on usein kyse lasten huoltajien oikeuksista ja tällöin esille voi nousta kiistanalaisia kysymyksiä koskien esimerkiksi oikeutta perhe-elämän suojaan¹⁷.

Suomessa lapsen oikeudellinen asema on vahvistunut perus- ja ihmisoikeuskehityksen sekä lastenhuoltolain voimaantumisen myötä¹⁸. Perustuslain sekä siihen sisältyvien perusoikeussäännösten voidaan nähdä heijastavan yhteiskunnassa keskeisinä pidettyjä arvoja¹⁹. PL 6.3 § on tärkein lapsia koskeva perusoikeussäännös Suomen perustuslaissa, minkä mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti²⁰. Säännös korostaa lapsen yksilöllisyyttä ja oikeudellista toimijuutta lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti. Lapsella on muiden perusoikeuksien ohella myös oikeus sosiaaliturvaan (PL 19 §), joka takaa oikeuden välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Perus- ja ihmisoikeudet ovat Suomessa kietoutuneet tiiviisti yhteen lasten oikeuksien sekä lapsisääntelyn kanssa²¹.

Vaikka perusoikeudet kuuluvat lapsille täysimääräisesti samoin kuin aikuisille, lapsen kyky käyttää oikeuksiaan ja valvoa niiden toteutumista on käytännössä riippuvainen aikuisista²². Lastenhuoltolain mukaan lapsen huoltajan on turvattava lapsen kehitys ja hyvinvointi turvaamalla lapsen hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito (LHL 1 § ja 4 §). Huoltajan vastuu konkretisoi lapsen perusoikeuksien toteutumista lapselle luonnollisessa hyvinvoinnin ja kasvun ympäristössä eli perheessä. Lasten oikeuksien kannalta keskeistä onkin ymmärtää se yhteiskunnallinen konteksti, jossa oikeudet saavat merkityksensä²³. Lasten oikeuksien

¹⁶ Reynaert ym., 2015, s. 6.

¹⁷ Reynaert ym., 2015, s. 6.

¹⁸ Hakalehto, 2021a, s. 27.

¹⁹ Nieminen, 2013, s. 338.

²⁰ Nieminen, 2013, s. 339.

²¹ Nieminen, 2013, s. 338.

²² Hakalehto-Wainio, 2011, s. 510.

²³ Reynaert ym., 2015, s. 5.

todellisuus nimittäin eroaa siitä, millaisiksi ne on esimerkiksi lasten oikeuksien sopimuksessa määritelty täytäntöön pantavaksi²⁴.

2.2 Lapsiperheköyhyys perus- ja ihmisoikeushaasteena

Vakiintuneesti köyhyyttä voidaan tarkastella joko suhteellisena tai absoluuttisena ilmiönä. Suhteellisessa köyhyydessä köyhyysraja muodostuu yhteiskunnan keskimääräisen elintason mukaan ja absoluuttinen köyhyys merkitsee nimenomaista puutetta biologisten perustarpeiden täyttymisestä²⁵. Lapsiköyhyydessä mitataan useimmiten lasten suhteellista köyhyysastetta, eli suhteellisen köyhyysrajan alapuolella elävissä kotitalouksissa asuvien alaikäisten osuutta lapsiväestöstä²⁶. Käsitteenä lapsiköyhyys eroaa lapsiperheköyhyydestä, jossa mitataan köyhyysrajan alapuolella elävien lapsiperheiden osuutta kaikista lapsiperheistä²⁷.

Kuten edellä on todettu, noin 8 prosenttia lapsiperheistä Suomessa tukeutuu toimeentuloturvaan, mikä kuvastaa Suomessa niin koettua kuin suhteellista lapsiperheköyhyyttä²⁸. Köyhässä tai pienituloisessa perheessä kasvavat lapset saavat todennäköisemmin heikompaa terveydenhuoltoa, saavuttavat heikompia koulutustuloksia ja jäävät työmarkkinoilla alemmalle tasolle²⁹. Aliravitsemuksella, terveydenhuollon puutteilla sekä matalalla koulutustasolla lapsuudessa on pitkäkestoisia ja laaja-alaisia kielteisiä seurauksia, jotka vaikuttavat yksilön lisäksi yhteiskuntaan³⁰. Lapsiperheköyhyyden aiheuttamat seuraukset lapsen kehitykseen ovat siis vakavia sekä mahdollisesti pitkäkestoisia. Erityisesti lasten kohdalla köyhyys loukkaa ihmisoikeuksia mittavasti, kun lapsen

²⁴ Reynaert ym., 2015, s. 5.

²⁵ Townsend, 2010, s. 85–86.

²⁶ Kallio & Hakovirta, 2020, s. 19.

²⁷ Kallio & Hakovirta, 2020, s. 19.

²⁸ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2025, ind. 423.

²⁹ Roelen & Notten, 2013, s. 320.

³⁰ Roelen & Notten, 2013, s. 320.

taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet eivät välttämättä toteudu riittävällä tasolla³¹.

Lapsen edun ja oikeuksien toteutumista voidaan tutkia lapsivaikutusten arvioinnilla (LAVA). Lapsivaikutusten arviointi on määritelty Lasten oikeuksien komitean (LOK) toimesta tarkoittamaan ennakoivaa arviointia siitä, miten mikä tahansa ehdotettu laki, politiikka tai talousarvion päätös vaikuttaa lapseen ja heidän oikeuksiensa toteutumiseen sekä toteutuksen todellisten vaikutusten arviointia³². LAVA on keskeistä lasten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta, sillä velvoite siihen voidaan johtaa lainsäädännöstä³³. LAVA:n avulla voidaan varmistua myös siitä, että lainsäätäjät ottaa lapsen edun huomioon ensisijaisesti Lasten oikeuksien sopimuksen lapsen etua käsittelevän yleisperiaatteen mukaisesti³⁴. Lapsivaikutusten arvioinnin hyödyntäminen lakia säädettäessä ei kuitenkaan takaa lapsen edun mukaista lainsäädäntöä, koska laki tosiasiallisesti voidaan viedä eteenpäin ja hyväksyä, vaikka sen negatiiviset lapsivaikutukset olisivat lainsäätäjän tiedossa³⁵. Näin ollen LAVA:n todellinen merkitys lapsen perusoikeuksien turvaamisessa riippuu viime kädessä siitä, kuinka vakavasti sen tuottama tieto otetaan huomioon poliittisessa päätöksenteossa. Samalla lapsivaikutusten arviointia voidaan hyödyntää mittarina sille, kuinka johdonmukaisesti valtio tosiasiallisesti sitoutuu lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteisiin, eikä ainoastaan niiden muodolliseen tunnistamiseen.

2.3 Toimeentulotuki lapsen oikeuksien näkökulmasta

Perustuslain 19.3 § mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä lapselle hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu tukemalla perhettä. Momenttia tulee tulkita siten, että päävastuu lapsesta on vanhemmilla tai muilla huollosta vastaavilla, ja julkisen vallan vastuulla on huolenpidosta vastaavien toiminnan

³¹ Hetemäki, 2012, s. 627.

³² CRC/GC/2003/5, 2003, Kohta 45.

³³ Larpa, 2019, s. 65.

³⁴ Larpa, 2019, s. 65.

³⁵ Larpa, 2019, s. 66.

tukeminen³⁶. Lähtökohtana perustuslaissa sekä toimeentulotukilaissa (1412/1997, jäljempänä TTTukiL) on, että jokaisella henkilöllä on vastuu itsestään ja, että jokainen on ensisijainen itsensä ja perheensä elättäjä³⁷. Laissa lapsen elatuksesta (704/1975, myöhemmin elatuslaki) 1 §:n mukaan lapsella on oikeus riittävään elatukseen, josta 2 §:n mukaan ovat vastuussa vanhemmat kykynsä mukaan. Lapsen asema toimeentulotukijärjestelmässä on siis välillinen, sillä tuki myönnetään pääsääntöisesti lapsen huoltajalle, jonka vastuulla on lapsen elatus.

Vaikka lapsella on itsenäinen oikeudellinen asema ja subjektiivinen oikeus nauttia perus- ja ihmisoikeuksista, on lapsen oikeus toimeentuloon kuitenkin riippuvaista häntä huoltavasta vanhemmasta tai aikuisesta. Toimeentulotuki koostuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta sekä ehkäisevästä toimeentulotuesta. Perustoimeentulotuki on toimeentulotuen muodoista merkittävin, ja vuonna 2024 se kattoi 94 prosenttia kaikista toimeentulotuen bruttomenoista³⁸. Toimeentulotukilain 3.2 § mukaan toimeentulotuen saajiksi katsotaan kaikki perheeseen kuuluvat perheenjäsenet. Toimeentulotukilaissa lapsi siis huomioidaan itsenäisenä perusosan saajaryhmänä. Toimeentulotukilain 9.1 § mukaan perusosan suuruus määräytyy henkilön iän ja aseman perusteella siten, että myös alaikäisille lapsille on laissa määritelty oma prosenttiosuus yksin asuvan täysi-ikäisen henkilön perusosasta.

2.4 Riittävä toimeentulo lapsen oikeuksien näkökulmasta

Tiettyä lakia voidaan tarkastella eri tavoin eri tutkimusalojen näkökulmasta arvioitaessa sitä, onko laki hyvä, huono tai esimerkiksi riittävä³⁹. Oikeustiede painottaa lain arvioinnissa sitä, ovatko säännökset muuhun oikeusjärjestelmään nähden selkeitä sekä johdonmukaisia⁴⁰. Poliitiikkatutkimuksen näkökulma puolestaan painottaa säännösten avointa

³⁶ HE 309/1993 vp, s. 71.

³⁷ Karjalainen ym., 2013, s. 197.

³⁸ THL, 2025, 34/2022.

³⁹ Tala, 2005, s. 137.

⁴⁰ Tala, 2005, s. 137.

laatimista ja menettelyä, joilla pyritään saavuttamaan sääntelyn hyväksyttävyyttä⁴¹. Kun toimeentulotukilainsäädäntöä tarkastellaan lasten oikeuksien näkökulmasta, voidaan hyödyntää kumpaakin edellä mainituista näkökulmista.

Viimesijaisen toimeentulotuen takaaman vähimmäisturvan riittävyyden arviointiin ei ole olemassa yhtä ainutta ja oikeaa objektiivista mittaria⁴². Tässä tutkielmassa lainsäädännön riittävyyttä tarkastellaan suhteessa lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteiden toteutumiseen. YK:n lapsen oikeuksien komitean (LOK) mukaan kaikkia lasten oikeuksien sopimuksen sopimuskohtia on tulkittava neljän yleisperiaatteen valossa. LOS yleisperiaatteet ovat syrjinnän kieltä (2 artikla), lapsen edun ensisijaisuus (3 artikla), lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla) sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen (12 artikla). Yleisperiaatteet sisältyvät myös vastaavina perusoikeuksina Suomen perustuslain perusoikeussäännöksiin lukuun ottamatta lapsen edun ensisijaisuutta.

Syrjimättömyyden periaatteen osalta arvioidaan, kohteleeiko sääntely lapsia yhdenvertaisesti. Yhdenvertaisuutta tarkastellaan niin perheen sisäisen kuin perheiden välisen yhdenvertaisuuden kannalta, sekä siitä näkökulmasta, kohdellaanko lasta yhdenvertaisesti tilanteissa, joissa lapsen huoltaja toimii moitittavasti toimeentulotukilain näkökulmasta. Lapsen edun periaatteen toteutumista arvioidaan sen perusteella, onko lapsen etu huomioitu toimeentulotukilain sääntelyssä sekä onko lainsäädäntöprosessissa huomioitu LAVA. Lapsen oikeutta kehittymiseen tarkastellaan siitä näkökulmasta, pyrkiikö sääntely turvaamaan tason, joka mahdollistaa lapsen normaalin kasvun ja kehityksen. Lapsen oikeutta tulla kuulluksi analysoidaan tutkielmassa sen kannalta, millainen lapsen oikeudellinen asema on lain sanamuodon sekä oikeuskäytännön perusteella.

⁴¹ Tala, 2005, s. 137.

⁴² Tervola & Mäkinen, 2023, s. 396.

3 Toimeentulotukilainsäädännön riittävyys

3.1 Toimeentulotukilainsäädännön sisältö

3.1.1 Perhepoliittiset etuudet toimeentuloturvajärjestelmässä

PL 19.3 §:n mukaan julkisen vallan on tuettava perheen mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Säännös ei edellytä järjestelmää, jossa julkinen valta vastaisi kokonaisuudessaan huolenpidosta ja toimeentulosta, vaan kyse on pikemminkin palveluiden ja rahallisen tuen muodostamasta kokonaisuudesta⁴³. Päävastuu lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta kuuluu perheelle ja julkisen vallan tehtävänä on huolenpidosta vastaavien toiminnan tukeminen⁴⁴.

Toimeentuloturvajärjestelmässä toimeentulotuki toimii viimesijaisena etuutena, jolla turvataan PL 19 §:n mukainen oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon⁴⁵. Perustoimeentuloturva tai toimeentuloturvajärjestelmä ei siis muodostu yksinomaan toimeentulotuesta. Toimeentulojärjestelmään kuuluu useita perhepoliittisia etuuksia, joiden tarkoituksena on tukea lapsiperheiden toimeentuloa ja siten edistää lapsen hyvinvointia. Tällaisia etuuksia ovat lapsilisä, lasten kotihoidon tuki, lasten yksityisen hoidon tuki, osittainen hoitoraha, elatustuki, sotilasavustus, lapsen hoitotuki sekä erityishoitoraha⁴⁶. Nämä etuudet täydentävät viimesijaista toimeentulotukea ja voivat osallistaa myös ehkäistä ajautumista toimeentulotuen varaan.

Vaikka toimeentulon vähimmäisturva voidaan jäsentää rahamääräisenä miniminä, kokonaisarvioinnissa on huomioitava etuuksien yhteisvaikutus sekä niiden kytkennät muihin

⁴³ Arajärvi, 2002, s. 201

⁴⁴ HE 309/1993 vp, s. 71

⁴⁵ Kuivalainen, 2013a, s. 15.

⁴⁶ Arajärvi, 2002, s. 204

sosiaaliturvan ja palvelujärjestelmän osa-alueisiin⁴⁷. Toimeentuloturvan tasoon vaikuttavat lisäksi poliittiset, moraaliset, taloudelliset ja oikeudelliset näkökohdat, minkä vuoksi sille on vaikea määrittää yksiselitteisesti ”oikeaa” tasoa⁴⁸.

Perustoimeentuloturvan vähimmäistaso nousee erityisen keskeiseksi kysymykseksi silloin, jos etuuksiin kohdistetaan tai aiotaan kohdistaa heikennyksiä. Jo vähäisilläkin pienennyksillä voi olla merkitystä perusoikeuksien toteutumisen kannalta ja tällöin on arvioitava, vaarantaako muutos PL 19 §:ssä turvattun oikeuden riittävään toimeentuloon tai muodostuuko se ihmisoikeuksien heikentämiskiellon vastaiseksi⁴⁹. Ihmisoikeuksien heikentämiskiellolla tarkoitetaan oikeusperiaatetta, jonka mukaan perus- ja ihmisoikeuksien tasoa ei saa heikentää. Kielto perustuu Suomessa lakiin perustuslain 22 §:n myötä, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

3.1.2 Toimeentulotuen määräytyminen

Toimeentulotukijärjestelmän keskeisenä tarkoituksena on turvata sosiaalisesti hyväksyttävä elintaso, joka tulee ymmärtää laajemmin kuin PL 19.1 §:ssä taattu oikeus⁵⁰.

Toimeentulotukilain 1 §:n mukaan toimeentulotuen tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. Säännös ilmentää toimeentulotuen perusoikeusperustaa sekä viimesijaista luonnetta. TTTukiL 3 §:n mukaan perheeseen kuuluvat samassa taloudessa asuvat henkilöt ja toimeentulotuki määräytyy perhekohtaisesti siten, että kaikkia perheenjäseniä pidetään tuen saajina. Perhekäsitys on toimeentulotuen kannalta merkityksellinen, sillä toimeentulotuki perustuu yhteistalouden ajatukseen, jossa perheenjäsenten tulot ja menot arvioidaan kokonaisuutena ja tuki jakautuu perheen sisällä.

⁴⁷ Arajärvi, 2002, s. 251

⁴⁸ Arajärvi, 2002, s. 245.

⁴⁹ Arajärvi, 2002, s. 251.

⁵⁰ PeVL 31/1997 vp, s. 5.

Perustoimeentulotuki määräytyy laskennallisten elinkustannusten perusteella ja siinä huomioidaan ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, puhelimen ja tietoliikenteen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot (TTTukiL 7 §). Perusosan tarkoituksena on siis kattaa tavanomaiset ja toistuvat elinkustannukset ilman tapauskohtaista yksilöintiä.

Perusosan suuruus on vahvistettu TTTukiL 9 §:ssä ja se on yksin asuvalla henkilöllä 449,68 € kuukaudessa. Lasten osalta perusosa määräytyy prosenttiosuutena yksin asuvan perusosasta ja alle 10-vuotiaan perusosan suuruus on 65 % sekä 10–17-vuotiaan lapsen perusosa on 72,2 % yksinasuvan henkilön perusosasta. Prosentuaalinen määräytymistapa heijastaa lainsäätäjän arviota lasten kulutusrakenteesta suhteessa aikuiseen.

3.2 Riittävyyden arviointi

3.2.1 Syrjimättömyys

Lasten oikeuksien sopimuksen 2 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee taata yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille lapsille ilman minkäänlaista erottelua, esimerkiksi lapsen, hänen vanhempiansa tai huoltajansa ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon, mielipiteen, alkuperän, varallisuuden, vammaisuuden tai syntyperän perusteella. Vastaavasti perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännös edellyttää sen, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja, että lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti yksilöinä. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014, YVL) 9 §:n mukaan positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan sellaista oikeasuhtaista erilaista kohtelua, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen. Välitön syrjintä puolestaan tarkoittaa YVL 10 §:n mukaan henkilöön liittyvän syyn perusteella tapahtuvaa epäsuotuisampaa kohtelua verrattuna vertailukelpoiseen tilanteeseen jonkun muun kohtelusta.

Toimeentulotuki on yhteydessä perustuslain 6 §:ssä säädettyyn yhdenvertaisuusperiaatteeseen⁵¹. Yhdenvertaisuusperiaate asettaa toimeentulotuelle ja sen myöntämiselle vaatimuksia. Päätöksenteon osalta yhdenvertainen kohtelu edellyttää sitä, että samanlaiset tapaukset ratkaistaan samanlaisella tavalla noudattaen valtakunnallisesti yhtenäisiä ratkaisukäytäntöjä toimeentulotuen myöntämisestä⁵². Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen puolestaan edellyttää yksittäistapauksellista harkintaa toimeentulotukea myönnettäessä ja tarvittaessa positiivista erityiskohtelua⁵³. Lapsen oikeuksien sopimuksen yhdenvertaisuusartikla edellyttää paitsi lasten yhdenvertaisen kohtelun, myös lapsen perheenjäsenten yhdenvertaisen kohtelu⁵⁴. Lasten oikeuksien sopimus siis edellyttää sen, että toimeentulotukea koskeva lainsäädäntö ja sen soveltaminen kohtelevat lapsiperheitä sekä niiden jäseniä yhdenvertaisesti.

Lapsen oikeuden riittävään toimeentuloon toteutumista yhdenvertaisesti voidaan tarkastella tilanteen kautta, jossa lapsen huoltajan toimeentulotuen perusosaa alennetaan toimeentulotukilain 10 §:ssä määritellyllä tavalla. Ensinnäkin perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti perusosan alentaminen ei saa koskaan johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen saajan kannalta ja perusosan alentamisen kriteereitä tulee tulkita perusoikeusmyönteisesti⁵⁵. Toimeentulotukilain sanamuoto ei huomioi lasta perusosan alentamisen tilanteessa. Hallituksen esityksen mukaan vanhemman perusosan alentamista harkittaessa, lapsen oikeus riittävään elatukseen tulee ottaa huomioon kokonaisuudessa⁵⁶. Lainsäätäjä siirtää tällä harkintavastuun viranomaisille sekä Kansaneläkelaitokselle, jotka vastaavat toimeentulotuen myöntämisestä. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan järjestelmä, jossa perustuslain 19 §:n 1 momentin takaaman perusoikeussäännöksen oikeus

⁵¹ Nykänen ym., 2020, s. 266.

⁵² Nykänen ym., 2020, s. 266.

⁵³ Nykänen ym., 2020, s. 266.

⁵⁴ Hakalehto-Wainio, 2011, s. 518.

⁵⁵ PeVL 31/1997 vp, s. 4.

⁵⁶ HE 116/2025, s. 61.

turvattaisiin ainoastaan viranomaisen harkintavallan käytön perusteella, on laissa oikeudellisesti sitomatonta⁵⁷.

Kun sosiaaliturvajärjestelmää kehitetään, uudistusten vaikutuksia tulisi aina arvioida yhdenvertaisuusoikeuden kannalta⁵⁸. Hallituksen esityksessä toimeentulotukilainsäädännön muuttamisesta tuodaan esille, ettei sääntelyn suhdetta yhdenvertaisuutta koskevan perustuslain 6 §:n säännöksen kannalta ole arvioitu⁵⁹.

Lausuntopalautteissa toimeentulotuen tarpeellisen suuruisten asumismenojen määrästä annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta on nostettu esiin perustuslain yhdenvertaisuusvaatimuksen kannalta syrjivä kuntaryhmäjaottelu toimeentulotukijärjestelmässä⁶⁰. Kuntaryhmäjaottelua koskeva kritiikki osoittaa tilanteen, jossa toimeentulotukijärjestelmä voi johtaa tilanteeseen, jossa samanlaisessa taloudellisessa asemassa olevat perheet ja lapset saavat eritasoista tukea pelkästään asuinpaikkansa perusteella. Alueelliset erot esimerkiksi asuinkustannuksissa muodostavat hyväksyttävän perusteen tuen eriyttämiselle, mikä vastaa YVL 9 §:n positiivista erityiskohtelua. Lasten oikeuksien näkökulmasta sääntelyn tulisi kuitenkin olla oikeasuhtaista sekä tarkkarajaista. Lapsi ei lähtökohtaisesti voi vaikuttaa asuinpaikkaan, mikä korostaa velvollisuutta arvioida sääntelyä myös lapsivaikutusten kautta, jotta sääntely ei aseta eri alueilla asuvia lapsia tosiasiallisesti epätasa-arvoiseen asemaan.

Lasten yhdenvertaisuutta voi tarkastella myös perheen sisällä toteutuvan yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Toimeentulotukilain 9 §:n 3 momentin mukaan, jos perheeseen kuuluu useampia lapsia, perusosa on toisesta lapsesta viisi prosenttiyksikköä alempi sekä kolmannelta ja kustakin seuraavasta lapsesta kymmenen prosenttiyksikköä alempi kuin 1 momentissa säädetään. Hallituksen esityksessä tätä perustellaan sillä, että monilapsisissa perheissä syntyy sellaista mittasuhde-etua, että perusosan määrää voidaan alentaa

⁵⁷ PeVL 11/2023 vp, s. 2–3.

⁵⁸ Nykänen ym., 2020, s. 279.

⁵⁹ HE 116/2025 vp, s. 105.

⁶⁰ VN/15009/2024-STM-37, s. 6.

lasten lukumäärän kasvaessa⁶¹. Toimeentulotukilain 3 §:n toisen momentin mukaan toimeentulotuen katsotaan jakautuvan sen saajien kesken kullekin yhtä suurena osuutena, jolleivät olosuhteet muuta osoita. Yhdenvertaisuutta tarkasteltaessa voidaan kuitenkin kysyä, kuinka oletus mittasuhte-edusta vastaa lapsen yksilöllisiä ja tosiasiallisia tarpeita. Perusosan porrastaminen monilapsisissa perheissä voi johtaa siihen, että yksittäisen lapsen käytettävissä olevat resurssit jäävät suhteellisesti pienemmiksi kuin yksilapsisissa perheissä. Tämä voi asettaa lapset eriarvoiseen asemaan niin eri perhetyyppien välillä, kuin myös perheen sisällä. Lapsen oikeuden riittävään toimeentuloon ja sen yhdenvertaisen toteutumisen näkökulmasta on perusteltua nostaa esiin pohdintaa siitä, voidaanko perusosan alentamista lapsiluvun perusteella pitää ongelmattomana ratkaisuna.

Yhdenvertaisuuden kannalta on kuitenkin todettava, että toimeentulotuen myöntämiseen liittyy perustavanlaatuinen jännite yhdenmukaisen käytännön varmistamisesta, sillä päätöksenteko kiinnittyy yksilökohtaiseen tarveharkintaan, ja yksilöiden olosuhteet ja tarpeet eroavat toisistaan⁶².

3.2.2 Lapsen etu

LOS 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen oikeuksien komitea korostaa lapsen edun kolmiosaisuutta, jonka mukaan käsite sisältää aineellisen oikeuden, perustavanlaatuisen tulkintaperiaatteen sekä menettelysäännön⁶³. Suomessa lapsen edun käsitettä on kritisoitu epätarkkuudesta, sillä se ei käsitteenä painota arvioitavana olevia lapsen elämän keskeisiä intressejä yhtä hyvin, kuin käsitteen englannin kielinen ilmaisu ”best interest of a child”⁶⁴. Lapsen etu onkin vakiintunut suomalaisessa perheoikeudessa tarkoittamaan kysymystä lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta⁶⁵. Vaikka korkein oikeus on

⁶¹ HE 217/1997 vp, s. 11.

⁶² Nykänen ym., 2020, s. 280.

⁶³ CRC/C/GC/14, kohta 6.

⁶⁴ Hakalehto-Wainio, 2011, s. 515.

⁶⁵ Hakalehto, 2021b, s. 664.

ratkaisukäytännössään omaksunut lasten oikeuksien sopimukseen viittaamisen, lapsen edun käsitettä on tulkittu perheoikeudessa vakiintuneen käsityksen mukaisesti⁶⁶.

Lapsen edun kannalta lapsivaikutusten arviointi on erityisen keskeistä⁶⁷. Hallituksen esityksestä on huomattavissa, että nykyistä toimeentulotukilainsäädäntöä säädettyäessä on hyödynnetty lapsivaikutusten arviointia. Lainsäädäntöprosessissa on tuotu esille se, että lapsiperheisiin kohdistuu negatiivisia vaikutuksia vanhempien talouteen aiheutuvien heikennyksien seurauksena, jotka voivat aiheuttaa lapselle hyvinvoinnin vajetta sekä toimintamahdollisuuksien kapeutumista, heikentymistä tai puutetta⁶⁸. Lapsiin kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia on pyritty ehkäisemään jättämällä lasten perusosat säästöjen ulkopuolelle sekä säilyttämällä lasten ansiotulot ja vähäiset lahjat edelleen sellaisina tukina, jotka jätetään huomioimatta tuloina toimeentulotuen laskelmassa⁶⁹.

Lapsiasianvaltuutettu on todennut, että hallituksen esitys ei sisällä juurikaan kokonaisvaikutusten arviointia⁷⁰. Kokonaisvaikutusten arviointi on keskeistä lapsen edun kannalta, sillä siinä esityksen ehdotuksia arvioitaisiin kokonaisuutena säästötoimien kanssa, jotka vaikuttavat lapsiperheiden taloudelliseen tilanteeseen⁷¹. Yhteisvaikutusten arviointi on erityisen keskeistä lakimuutoksissa, jotka liittyvät tai vaikuttavat perusoikeuksien tasoon, jotta voidaan varmistua siitä, ettei lainsäädäntö muutu käytännössä perus- ja ihmis- oikeuksien kannalta kohtuuttomaksi⁷². Apulaisoikeusasiamiehen mukaan hallituksen esitys toimeentulotukilain muuttamisesta sisältää sellaisia säännöksiä, joiden yhteisvaikutuksia tulisi välttämättä tarkastella säännösten oikeasuhtaisuuden ja hyväksyttävyyden saavuttamiseksi⁷³. Apulaisoikeusmies kuitenkin toteaa, ettei yhteisvaikutusten arviointia ole hallituksen esityksessä toteutettu⁷⁴.

⁶⁶ Hakalehto, 2021b, s. 664.

⁶⁷ Hakalehto-Wainio, 2011, s. 516.

⁶⁸ HE 116/2025 vp, s. 60–61.

⁶⁹ HE 116/2025 vp, s. 60.

⁷⁰ LAPS/166/2025.

⁷¹ LAPS/166/2025.

⁷² PeVL 14/2023 vp, s. 5.

⁷³ EOAK/2990/2025, s. 5.

⁷⁴ EOAK/2990/2025, s. 5.

Lapsen etu on huomioitu toimeentulotukilainsäädännössä 7 a §:n 3 momentin sanamuodossa, jossa säädetään erityisistä perusteista, joiden realisoituessa hakijalle voidaan huomioida asumismenoja täysimääräisesti kyseisen perusteen voimassaolon ajan⁷⁵. Momentin ensimmäisen kohdan mukaan erityisenä perusteena toimii hakijan kanssa samassa taloudessa asuvan lapsen etu. Kun lapsen etu liitetään ratkaisuperusteeksi, on lisäksi tuotava esiin se, miten ratkaisu toteuttaa lapsen etua paremmin kuin muut vaihtoehdot, sillä ainoastaan viittaus lasten edun ilmaukseen ei ole riittävä osoitus lapsen edun sisällön toteutumisesta⁷⁶.

3.2.3 Kehitysoikeus

LOS 6 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltiot tunnustavat, että jokaisella lapsella on synnynnäinen oikeus elämään. Saman artiklan 2 kohdan mukaan sopimusvaltiot takaavat lapselle henkiinjäämiseen ja kehittymiseen edellytykset mahdollisimman täysimääräisesti. Perustuslain 19.3 §:n mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslain 16 § takaa jokaiselle oikeuden maksuttomaan perusopetukseen, joka takaa lapselle oikeuden sivistykselliseen kehitykseen.

Vanhempien sosioekonominen huono-osaisuuden on todettu kytkeytyvän myös lasten aikuisuuden asemiin, kuten koulutukseen, työmarkkina-asemaan sekä huono-osaisuuteen, kuten työttömyyteen ja toimeentulotuen asiakkuuteen⁷⁷. Kehitysoikeuden kannalta on keskeistä, missä määrin oikeusjärjestelmä ja sosiaaliturva kykenevät vaikuttamaan huono-osaisuuden ylisukupolviin luonteeseen. Perustuslain 19.3 § asettaa julkiselle vallalle velvollisuuden kohdistaa erityisiä tukitoimia niihin lapsiin, joiden kehitysedellytykset ovat vaarantuneet perheen sosioekonomisen aseman vuoksi. Velvollisuus

⁷⁵ HE 116/2025 vp, s. 15.

⁷⁶ Hakalehto-Wainio, 2011, s. 518.

⁷⁷ Kallio & Hakovirta, 2020, s. 31.

korostuu kehitysoikeuden näkökulmasta erityisesti tilanteissa, joissa perheen taloudellinen niukkuus rajoittaa esimerkiksi lapsen oppimista tai yleistä hyvinvointia.

Toimeentulotuen heikennykset voivat aiheuttaa lapselle hyvinvoinnin vajetta ja toimintamahdollisuuksien kapeutumista, heikentymistä tai puutetta⁷⁸. Toimeentulotuen heikennysten negatiiviset vaikutukset on tällä toteamalla tuotu esille lainsäädäntötöissä, mutta tunnistettuja vaikutuksia ei ole tosiasiallisesti pyritty lainsäätäjän toimesta ehkäisemään. Tämä ilmenee esimerkiksi lapsiasianvaltuutetun lausunnosta, jossa todetaan, että sosiaaliturvan heikennyksiä tulisi arvioida kokonaisuutena, jotta lapsiperheiden taloudelliseen tilanteeseen kohdistuvat todelliset vaikutukset saataisiin selville, mutta tätä ei ole toteutettu juurikaan hallituksen esityksessä⁷⁹. Hallituksen esityksessä tuodaan esille, että toimeentulotuen perusosaan tehtävän leikkauksen vaikutuksia perheiden elinkustannuksista selviämiseen voidaan katsoa lieventävän se seikka, että täydentävässä toimeentulotuessa on mahdollista tukea lasten harrastusmenoissa sekä välttämättömissä lasten hankinnoissa⁸⁰. Lasten harrastustoiminta on yksi keskeinen lapsen kehitykseen vaikuttava asia. Syrjäytymisen ehkäisemisen sekä sosiaalisen osallistumisen edistämisen kannalta on tärkeää, että lapsilla on mahdollisuus harrastustoimintaan⁸¹. Vähävaraisten ja toimeentulotukeen turvautuvien lapsiperheiden mahdollisuudet harrastustoimintaan ovat kapeammat kuin muun väestön⁸². Tämä huomioiden on positiivista, että lainsäädäntö täydentävästä toimeentulotuesta huomioi lapsen mahdollisuuden harrastustoimintaan.

3.2.4 Oikeus tulla kuulluksi

Lasten oikeuksien sopimuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on taattava oikeus vapaasti ilmaista nämä

⁷⁸ HE 116/2025 vp., s. 60–61.

⁷⁹ LAPS/166/2025, s. 4-5.

⁸⁰ HE 116/2025 vp., s. 61.

⁸¹ Kuivalainen, 2013b, s. 164.

⁸² Kuivalainen, 2013b, s. 164.

näkemyksensä lasta koskevissa asioissa. Perustuslain 6.3 §:n mukaan lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

TTTukiL 3 §:n toisen momentin mukaan toimeentulotukea myönnettäessä kaikkia perheenjäseniä pidetään toimeentulotuen saajina ja toimeentulotuen katsotaan jakautuvan saajien kesken oletusarvoisesti yhtä suurina osuuksina. Tuen jakautuminen oletusarvoisesti tasan viittaa lapsen itsenäiseen osuuteen toimeentulosta ja tukee ajatusta lapsesta oikeudellisena subjektina. Elatuslain 2 §:ssä määrätään, että vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta kykynsä mukaan. Elatuslaki korostaa vanhempien ensisijaista vastuuta lapsen elatuksesta ja tekee lapsen asemasta tosiasiallisesti välillisen. Esimerkiksi toimeentulotuki kanavoituu vanhempien tai huoltajien kautta, jotka myös lähtökohtaisesti päättävät sen käytöstä. Perustoimeentuloa turvaavien sosiaalijärjestelmien ei tarvitse perustuslakivaliokunnan kannanoton mukaan ulottua sellaisiin henkilöihin, joilla oma tilanne esimerkiksi perhesuhteen myötä takaa toimeentulon edellytykset⁸³. Kannanotto vahvistaa elatuslaissa määriteltyä lapsen asemaa perhesuhteiden kautta, jossa lapsi nähdään osana perheyksikköä.

Lapsen oikeuden tulla kuulluksi kannalta lapsen asema toimeentulotukijärjestelmässä voidaan nähdä kaksijakoisena. Perusoikeuksien ja toimeentulotukilainsäädännön kannalta lapsi on itsenäinen oikeuksien haltija, mutta elatuslain ja oikeuskäytännön myötä kuitenkin riippuvainen huoltajista. Kaksijakoisuuden voi nähdä haastavan lapsen oikeutta tulla kuulluksi, sillä kuulemisen merkitys voi jäädä symboliseksi, jos lasta ei nähdä täysin itsenäisenä subjektina.

Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) linjauksen mukaan tilanteessa, jossa vanhemmat ovat tahallaan laiminlyöneet elatusvelvollisuuden, lapsen osuus toimeentulotuesta voidaan periä vanhemmilta takaisin⁸⁴. Lapsen tuloista ja menoista tehtävässä laskelmassa tuloihin on laskettava vain tosiasiallisesti vanhemmilta elatusvelvollisuuden myötä

⁸³ PeVL 15/1995 vp, s. 3.

⁸⁴ KHO 28.11.2001/2975.

saadut tulot⁸⁵. KHO:n linjaus tukee LOS 12 artiklan mukaista oikeutta ja kytkeytyy lapsen oikeuteen tulla kuulluksi siltä osin, kun päätöksenteossa on annettu etusija lapsen tosiasialliselle tilanteelle eikä ainoastaan oletukselle vanhempien elatusvelvollisuuden täyttymisestä. Kun KHO:n näkemyksen mukaisesti lapsen tuloiksi luetaan tosiasiallisesti saadut elatussuoritukset, viranomaisen ratkaisu perustetaan lapsen konkreettisiin olosuhteisiin. Tosiasiallisten olosuhteiden huomiointi tukee lapsen näkökulman ja äänen huomiointia paremmin, kuin sellainen toiminta, jossa ratkaisut perustetaan laskennallisille oletuksille.

Tutkimuksessa, jossa on tarkasteltu hallinto-oikeuksien vuosikirjaratkaisuja lastensuojeluasioissa ajalta 2018–2022, on tehty johtopäätös, että lapsen osallisuus on vuosikirjaratkaisuissa otettu varsin hyvin huomioon⁸⁶. Tämän myötä on voitu todeta, että lapsen oikeuksien sopimus on ohjannut Suomessa lapsen oikeudellisen aseman kehitystä, sillä lapsen osallisuuden konstruktiot heijastuvat jo hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä⁸⁷. Tämä kuvastaa suomalaisen ihmisoikeuskulttuurin murroksen kehityslinjaa, jota kutsutaan myös argumentatiiviseksi käänneeksi, jossa ihmisoikeuksilla argumentoidaan oikeutta sovellettaessa merkittävästi seikkaperäisemmin⁸⁸. Argumentatiivinen käänne näkyy myös niissä korkeimman oikeuden ratkaisuissa, jotka käsittelevät lapsen oikeudellista asemaa⁸⁹.

Lapsen osallisuutta lastensuojelussa käsitelleen tutkimuksen tuloksissa on tuotu esille tutkimustulos siitä, että suomalaiset asianajajat, jotka eivät ole tottuneet lapsiasiakkaisiin, ovat pitäneet lapsen oikeutta oikeudelliseen edustukseen vähemmän tärkeänä kuin verrokkiryhmänä olleet virolaiset asianajajat⁹⁰. Tämän on voitu katsoa johtuvan oikeudellisesta sääntelystä, joka epäsuorasti vaikuttaa ihmisten asenteisiin⁹¹. Tutkimustulos

⁸⁵ KHO 28.11.2001/2975.

⁸⁶ Hirvinen, 2023, s. 78.

⁸⁷ Hirvinen, 2023, s. 79.

⁸⁸ Lavapuro, 2011, s. 363.

⁸⁹ Hakalehto, 2021b, s. 676.

⁹⁰ Toivonen ym., 2021, s. 723.

⁹¹ Toivonen ym., 2021, s. 723.

korostaa sitovan lainsäädännön merkitystä, kun kyse on lasten oikeudesta tulla kuulluksi, jotta lapsen oikeudellinen edustus nähtäisiin myös asianajajien ja päätöksistä vastaavien mielestä keskeisenä asiana. Tutkimuksen tuloksissa tuodaan lisäksi esille, että käytännössä lapsen kuuleminen ja mukaan ottaminen oikeusmenettelyihin merkityksellisellä tavalla on puutteellista huolimatta siitä, että lainsäädännöllinen perusta on muovannut käsityksiä ja käytäntöjä lapsen oikeuden tulla kuulluksi kannalta positiiviseen suuntaan⁹².

Lapsen oikeutta tulla kuulluksi voidaan pitää yhdestä näkökulmasta lasten oikeuksien sopimuksen keskeisimpänä periaatteena, sillä lasten ja nuorten tulee saada vaikuttaa omaan tulevaisuutensa aikuisten tukena, jotta lasten oikeuksien sopimuksessa taatut oikeudet voivat täysimääräisesti toteutua⁹³. Näin ollen lasten oikeuksien sopimuksen kannalta on erityisen keskeistä, että Suomessa on velvoittavaa lainsäädäntöä, joka edellyttää lapsen kuulemista lasta koskevissa asioissa.

⁹² Toivonen ym., 2021, s. 725.

⁹³ Cornelius, 2026, s. 104.

4 Johtopäätökset

Tutkielmassa tarkasteltiin toimeentulotukilainsäädäntöä sekä lapsen oikeuksia lainopillisesta näkökulmasta. Tutkielman tavoitteena oli vastata asetettuun tutkimuskysymykseen siitä, kuinka riittävää toimeentulotukilainsäädäntö on turvaamaan lapsen oikeuden välttämättömään toimeentuloon. Tutkimuskysymystä lähestyttiin ensinnäkin määrittelemällä lapsen oikeudet ja niiden oikeudellinen perusta, lapsen oikeudellinen asema sekä lapsiperheköyhyyden käsite. Lisäksi määriteltiin sekä tarkasteltiin toimeentulotukilainsäädännön sisältöä lapsiperheiden näkökulmasta sekä toimeentulotuen määräytymistä. Riittävyttä tutkielmassa arvioitiin ja analysoitiin hyödyntämällä lasten oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteita mittarina.

Tutkielmassa esitettyjen väittämien perusteella voidaan todeta, että lapsiperheköyhyys on monimutkainen ilmiö, joka haastaa perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräistä toteutumista moninaisesti.

Toimeentulotukilainsäädännön yhdenvertaisuutta koskevan analyysin perusteella voidaan todeta, että TTTukiL ei sanamuodon perusteella huomioi lasta perusosan alentamisen tilanteissa. Lapset on otettu huomioon lainvalmistelussa, mikä on myönteistä, mutta lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta sääntely ei ole riittävän velvoittavaa ainoastaan lainvalmistelutöiden perusteella. Lisäksi analyysissä tuotiin esille huomio siitä, ettei toimeentulotukilain sääntelyn suhdetta ole arvioitu suhteessa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännökseen. Kuntaryhmäjaottelu, joka mahdollistaa toisaalta positiivisen erityiskohtelun, mutta on herättänyt kritiikkiä eriarvoisuudesta, on yksi riittävyyden kyseenalaistava seikka. Analyysissä asetettiin riittävyyden kannalta kyseenalaiseksi myös toimeentulotukilainsäädännössä määritelty lasten perusosan alentaminen lapsiluvun mukaan.

Lapsen edun periaatteen toteutumista tarkasteltiin erityisesti lapsivaikutusten arvioinnin kannalta. Riittävyttä yhdeltä kannalta puoltava asia on, että toimeentulotukilainsäädäntöä säädettäessä on toteutettu lapsivaikutusten arviointia. Toisaalta, kuten

lapsivaikutusten arvioinnista on 2.2 luvussa todettu, se ei takaa lapsen edun mukaista lainsäädäntöä, sillä lainsäädäntö pystytään asettamaan voimaan siitä huolimatta, että arvioinnin tulokset olisivat negatiivisia. Toimeentulotukilainsäädännön valmistelutöistä käy ilmi, että lapsen perusosa on jätetty toimeentulotukeen kohdistuvien leikkausten ulkopuolelle, mikä itsessään puoltaa lapsen edun huomiointia. Tosiasiallisesti on otettava huomioon esitetty kritiikki kokonaisarvioinnin puutteesta toimeentulotukilainsäädännön valmisteluissa, mikä osoittaa sen, että toteamus lasten perusosan jättämisestä leikkausten ulkopuolelle on valmistelutöissä käytännössä muodollinen. Positiivista riittävyyden kannalta on se, että lapsen edun käsite esiintyy toimeentulotukilainsäädännön samuodossa. Lapsen edun käsitettä ei kuitenkaan ole määritelty tarkemmin, jolloin jää määrittelemättä se, ymmärretäänkö käsite lasten oikeuksien sopimuksessa määritellyllä tavalla, vai Suomen oikeusjärjestelmässä perheoikeudessa vakiintuneella tavalla.

Lapsen kehitysoikeuden analysointi osoitti sen, että toimeentulotuen heikennyksillä on tosiasiallisesti vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja kehitykseen. Kehitysoikeudelliset puutteet ovat, kuten todettu, tuotu esille toimeentulotukilainvalmisteluissa. Yhteisvaikutusten arvioinnin puute lainsäädännön valmistelutöissä nousee keskeisenä tekijänä esiin myös kehitysoikeuden kannalta lainsäädännön riittävyyttä arvioitaessa. Lain esitöissä on tuotu esille täydentävän toimeentulotuen asema osana lasten harrastustoiminnan mahdollistamista, mikä kehitysoikeuden näkökulmasta on positiivinen tekijä. Lainsäädännön tasolla tämä kuitenkin siirtää harkintavallan toimeentulotuen myöntämisestä viranomaisille, mikä asettaa lainsäädännön riittävyyden kyseenalaiseksi. Harkintavallan siirto paljastaa sen, ettei laki itsessään ole niin oikeasuhtaista ja tarkkarajaista, kuin sen lasten oikeuksien näkökulmasta tulisi olla.

Oikeutta tulla kuulluksi analysoitiin lapsen oikeudellisen aseman näkökulmasta. Analyysistä käy ilmi, että lapsen oikeudellinen asema voidaan toimeentulotukijärjestelmässä nähdä kaksijakoisena, mikä haastaa lapsen oikeuksien toteutumista. Analyysin perusteella voidaan todeta, että lapsen oikeudellinen asema Suomen oikeusjärjestelmässä on kehittynyt jatkuvasti lasten oikeuksien sopimuksen mukaiseen suuntaan, mitä voidaan

pitää positiivisena asiana myös toimeentulotukilainsäädännön riittävyyden kannalta. Lisäksi lapsen oikeuden tulla kuulluksi kannalta on positiivista, että argumentatiivinen käänne näkyy oikeuskäytännössä lapsen oikeudellista asemaa koskevissa ratkaisuisa.

Tutkimuksen tulokset tukevat oletusta siitä, ettei toimeentuloturvan vähimmäistason mittaamiseen ole olemassa yhtä ainutta objektiivista mittaria, jolla riittävyyttä voidaan mitata. Tarkastelu osoittaa selvästi sen, että vaikka toimeentulotukilainsäädännössä on huomioitu lapset ja lasten oikeudet, käytettyjen mittarien perusteella riittävyydessä ilmenee puutteita lasten oikeuden riittävään toimeentuloon nähden.

Analyysin perusteella on selvää, että lasten oikeudet huomioidaan Suomen oikeusjärjestyksessä sekä toimeentulotukilainsäädännössä kasvavassa määrin, mutta sääntely ei vielä täysin vastaa lasten oikeuksien sopimuksen edellyttämää tasoa. Lasten oikeuksien kannalta sääntelyn tulisi olla oikeasuhtaista ja tarkkarajaista, sillä lasten oikeuksien toteutumisessa sitovan lainsäädännön merkitys on suuri. Viranomaisten harkintavalta ja oikeudellisesti sitomattomat ohjeet ja määräykset voivat heikentää lasten perusoikeuksien toteutumista. Yhteenvedona voidaan todeta, että lapsi- ja yhteisvaikutusten arvioinnin tulosten huomioiminen lainsäädännössä on keskeinen keino, jolla toimeentulotukilainsäädännöstä pystyttäisiin säätämään lasten oikeuksien kannalta riittävää sääntelyä. Tältä osin oikeudellisessa nykytilassa esiintyy kuitenkin edelleen kehittämistarpeita.

Lähteet

- Arajärvi, P. (2002). Toimeentuloturvan oikeellisuus. KELA. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 68.
- Committee on the Rights of the Child. (2023). Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of Finland. CRC/C/FIN/CO/5–6. 15.11.2023. United Nations.
- Cornelius, L. (2026). Embracing the UN convention on the rights of the Child for Low-Income populations. *Journal of Poverty*. 30:2, s. 103–106.
- CRC/GC/2003/5. Yleiskommentti Nro 5 (2003). Lapsen oikeuksien yleissopimuksen yleiset täytäntöönpanotoimenpiteet (4 artikla, 42 artikla ja 44 artiklan 6 kohta). YK:n lapsen oikeuksien komitea.
- CRC/C/GC/8*. Yleiskommentti Nro 8 (2006). Lapsen oikeus suojeluun ruumiilliselta kurtukselta ja muilta julmilta tai halventavilta rankaisumuodoilta (muun muassa 19 artikla, 28 artiklan 2 kohta ja 37 artikla). YK:n lapsen oikeuksien komitea.
- CRC/C/GC/14. Yleiskommentti Nro 14 (2013). Lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta). YK:n lapsen oikeuksien komitea.
- Hakalehto, S. (2021a). Lapsen oikeudet perheessä. Kauppakamari.
- Hakalehto, S. (2021b). Lapsen oikeuksien sopimus korkeimman oikeuden ratkaisussa. *Defensor Legis* 3/2021. s. 661–678.
- Hakalehto-Wainio, S. (2011). Lasten oikeudet Lapsen oikeuksien sopimuksessa. *Defensor Legis* 4/2011. s. 510–525.
- Hetemäki, I. (2012). Lapsiköyhyys – köyhyyttä suurempi ihmisoikeushaaste. *Oikeus* 4/2012. s. 627–629. Edilex.
- Hiltunen, J. (2018). Syntymässä kadotettu sukupolvi? Euroopan unionin toimivalta lapsen oikeuksien alalla erityisesti lapsiköyhyyden torjumiseksi. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. www.edilex.fi/opinnaytetyot/17980.
- Hirvonen, K. (2023). Lapsen osallisuus hallintotuomioistuimien perusteluissa. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. <https://www.edilex.fi/opinnaytetyot/29051>.

- Kallio, J. & Hakovirta, M. (2020). *Johdanto: Huono-osaisuus ja köyhyys lapsiperheissä*. Teoksessa Kallio, J. & Hakovirta, M. (toim.), *Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus*. (s. 7–33). Vastapaino.
- Kari, M. (2012). Muuttuva yhteiskunta, oikeus ja oikeustieteen metodi. Teoksessa Siikavirta, K. (toim.), *Oikeus ja yhteiskunta: oikeustieteen monet kasvot: XIV Oikeustieteen päivät*. (s. 117–133). Vaasan yliopisto.
- Karjalainen, J., Kuivalainen, S., Hannikainen-Ingman, K. & Mukkila S. (2013). Keppi ja porkkana toimeentulotuen työkaluina – toimeentulotuki ja kannustimet. Teoksessa Kuivalainen, S. (toim.), *Toimeentulotuki 2010-luvulla*. (s. 189–214). THL Raportti 9/2013.
- Kolehmainen, A. (2016). Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Teoksessa Miettinen, T. (toim.), *Oikeustieteellinen opinnäyte – artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta* (s. 105–134). Edilex.
- Kuivalainen, S. (2013a). Toimeentulotuen muuttunut asema. Teoksessa Kuivalainen, S. (toim.), *Toimeentulotuki 2010-luvulla*. (s. 15–38). THL Raportti 9/2013.
- Kuivalainen, S. (2013b). Mihin toimeentulotukea myönnetään ja miksi? Teoksessa Kuivalainen, S. (toim.) *Toimeentulotuki 2010-luvulla*. (s. 151–188). THL Raportti 9/2013.
- Larpa, M. (2019). Lakien lapsivaikutusten arviointi lasten perus- ja ihmisoikeuksien edistäjänä. Pro gradu tutkielma. Edilex.
- Lavapuro, J. (2011). Ihmisoikeuskulttuurin murrokset? Eräitä kvantitatiivisia havaintoja korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä tapahtuneista muutoksista v. 1976–2010. Teoksessa Hyttinen, T. & Weckström, K. (toim.) *Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 50 vuotta*. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, s. 357–368.
- Mukkila, S., Moisio, P., Mäkinen, L. & Nykänen, E. (2022). Paljonko on riittävästi? Köyhyys ja perusturvan riittävyys. Teoksessa Karvonen S., Kestilä, L. & Saikkonen, P. (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki 2022. S. 194–207.

- Nieminen, L. (2013). Perus- ja ihmisoikeudet ja perhe. Alma Talent Oy.
- Nykänen, E., Kalliomaa-Puha, L. & Saikkoinen, P. (2020). Toimeentulotuen siirto Kelaan – kohti muodollista yhdenvertaisuutta? *Oikeus* 2020 (49); 3: 262–284.
- Reynaert, D., Desmet, E., Lembrechts, S. & Vandenhoe, W. (2015). Introduction: A critical approach to children’s rights. Teoksessa Vandenhoe, W., Desmet, E., Reynaert, D. & Lembrechts, S. (toim.). *Routledge International Handbook of Children’s Rights Studies*. New York. 2015.
- Reynaert, D. & Roose, R. (2015). Children’s rights from a social work perspective: Towards a lifeworld orientation. Teoksessa Vandenhoe, W., Desmet, E., Reynaert, D. & Lembrechts, S. (toim.). *Routledge International Handbook of Children’s Rights Studies*. New York. 2015.
- Roelan, K. & Notten, G. (2013). The Breadth of Child Poverty in Europe: An Investigation into Overlap of Deprivations. *Poverty & Public Policy* 5:4.
- Tala, J. (2005). Lakien laadinta ja vaikutukset. Edita. Helsinki 2005.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025). Toimeentulotuki 2024. Tilastoraportti 28/2025. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025). Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä ind. 423. Sotkanet.fi, Tilasto ja indikaattoripankki. Noudettu 4.2.2026 osoitteesta <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZMc7PWNbQ0AgA=®ion=s07MBAA=&year=sy5zBQA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.5&buildTimestamp=202505220800>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025). Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä ind. 5097. Sotkanet.fi, Tilasto ja indikaattoripankki. Noudettu 4.2.2026 osoitteesta <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szZMc7PWNbQ0AgA=®ion=s07MBAA=&year=sy5zBQA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.5&buildTimestamp=202505220800>
- Tervola, J. & Mäkinen, L. (2023). Toimeentulotuen perusosan historia ja riittävyys nykypäivänä. *Yhteiskuntapolitiikka* 88 (2023):4. s. 392–410.
- Toivonen, V., Muhonen, J., Kalliomaa-Puha, L., Luhamaa, K. & Strömpl J. (2021). Child Participation in Estonian and Finnish Child Welfare Removals – Professionals’

Perceptions and Practices. *The International Journal of Children's Rights* 29 (2021) 701–730.

Townsend, P. (2010). The meaning of poverty. *The British Journal of Sociology* 2010. s. 85–102.

Vanobbergen, B. (2015). Children's rights and childhood studies: From living apart together towards a happy marriage. Teoksessa Vandenhoe, W., Desmet, E., Reynaert, D. & Lembrechts, S. (toim.). *Routledge International Handbook of Children's Rights Studies*. New York. 2015.

Virallislähteet

HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.

HE 217/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta sekä laiksi sosiaalihuoltolain ja -asetuksen eräiden säännösten kumoamisesta.

HE 116/2025 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta.

PeVL 15/1995 vp.

PeVL 31/1997 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta sekä laiksi sosiaalihuoltolain ja -asetuksen eräiden säännösten kumoamisesta.

PeVL 11/2023 vp.

PeVL 14/2023 vp.

VN/15009/2024-STM-37. Yhteenveto lausuntopalautteesta. Sosiaali- ja terveysministeriön muistio. 9.9.2024.

Ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisut

EOAK/2990/2025, 5.6.2025.

LAPS/166/2025, 11.11.2025.

Oikeuskäytäntö

KHO 28.11.2001/2975